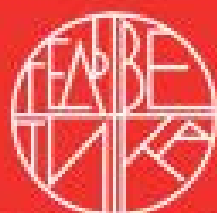

eISSN: 2524-0072

2023 | 50

Електронний журнал

УАЕ
ІН

ЕКОНОМІКА та СУСПІЛЬСТВО

Редакційна колегія

Головний редактор журналу:

Головко Олег Павлович, кандидат економічних наук, директор Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій.

Члени редакційної колегії журналу:

Баженков Євген Володимирович, доктор економічних наук, доцент, директор Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

Білозубенко Володимир Станіславович, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, регіональних студій та туризму Університету митної справи та фінансів.

Бойко Світлана Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету харчових технологій.

Графська Орислава Іванівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Гуткевич Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного університету харчових технологій.

Дипкантюк Оксана Володимирівна, кандидат технічних наук, доцент, декан факультету менеджменту, готельно-ресторанної справи і туризму Міжнародного гуманітарного університету.

Жосан Ганна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій Херсонського державного аграрного університету.

Киркач Світлана Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Ковбас Галина Іванівна, кандидат економічних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Корбутяк Аліна Георгіївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Котенко Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету

Кузіна Руслана Вілківна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеського національного економічного університету.

Мартинюк Олена Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, Міжнародний гуманітарний університет.

Масленников Євген Іванович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та інновацій Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Нямецук Ганна Валеріївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародної економіки та публічного управління і адміністрування Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Підгірна Валентина Никифорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Плинокос Дмитро Дмитрович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва торгівлі та біржової діяльності Національного університету «Запорізька політехніка».

Прохорчук Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, проректор з навчально-методичної роботи Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний університет бізнесу і права».

Сокровольська Наталія Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Pawel Czarnecki, Prof., dr hab., Rector of Warsaw Management University (Poland).

ЕКОНОМІКА

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНА ДОКТРИНА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Тетяна Боднарчук, Олександр Свідер

Переглядів статті: 108 | Завантажень PDF: 115

PDF

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЯВИЩА РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Ольга Гаман, Олександр Темченко

Переглядів статті: 57 | Завантажень PDF: 63

PDF

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА» ТА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

Олександра Канова

Переглядів статті: 36 | Завантажень PDF: 38

PDF

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ТА СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Тетяна Павлюк, Людмила Середницька

Переглядів статті: 71 | Завантажень PDF: 50

PDF

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Оксана Самборська, Соломія Воскобійник, Дмитро Шевченко

Переглядів статті: 65 | Завантажень PDF: 52

PDF

КОМПОНЕНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА РЕГІОНІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Тарас Панчишин, Мар'яна Вдовин

Переглядів статті: 66 | Завантажень PDF: 43

PDF

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Лілія Боденчук, Сергій Боденчук, Валентина Нідельчу

Переглядів статті: 44 | Завантажень PDF: 35

PDF

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНІ РІШЕННЯ ГРОМАДЯН

Марина Гудзь

Переглядів статті: 49 | Завантажень PDF: 32

 PDF

РЕФОРМА МІСТОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

Олена Ємельянова, Вікторія Титок, Катерина Лаврухіна

Переглядів статті: 38 | Завантажень PDF: 17

 PDF

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ганна Жовтяк, Дар'я Серьогіна, Анастасія Жовтяк

Переглядів статті: 50 | Завантажень PDF: 41

 PDF

ПРОВІДНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ: РОЛЬ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗРОСТАННІ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ДОХОДІВ В УКРАЇНІ

Вікторія Мініна

Переглядів статті: 37 | Завантажень PDF: 24

 PDF

ДІДЖИТАЛ ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗМІН

Максим Павловський, Людмила Гацька, Олена Завадська

Переглядів статті: 48 | Завантажень PDF: 57

 PDF

СПОЖИВЧА ПОВЕДІНКА: РЕВІТАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ І СТРИЖНЕВІ МОДЕЛІ

Олена Варганова, Тетяна Цалко

Переглядів статті: 28 | Завантажень PDF: 16

 PDF

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОТРЕБ У КОНТЕКСТІ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Світлана Добринь, Ілля Корсун

Переглядів статті: 38 | Завантажень PDF: 27

 PDF (English)

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Олеся Томчук, Олександр Трегубов, Олена Андронік

Переглядів статті: 60 | Завантажень PDF: 39

 PDF

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЙ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Світлана Бортнік, Наталія Хомюк, Лариса Юцишина

Переглядів статті: 38 | Завантажень PDF: 27

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Маргарита Лісніченко, Дмитро Плинокос, Олена Галан

Переглядів статті: 29 | Завантажень PDF: 31

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГУ «КЕРНЕЛ» В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ

Олександра Фарат, Оксана Шайда

Переглядів статті: 36 | Завантажень PDF: 25

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СФЕРИ ПОСЛУГ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Наталія Бондар

Переглядів статті: 31 | Завантажень PDF: 23

МОДЕЛЮВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «КРОПИВНИЦЬКИЙ ОЕЗ»)

Володимир Бугай, Аліна Федорець

Переглядів статті: 39 | Завантажень PDF: 26

РУШІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Людмила Денищенко, Тетяна Дорошенко

Переглядів статті: 31 | Завантажень PDF: 20

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – БАЗА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ДЕРЖАВИ

Ганна Ляшенко

Переглядів статті: 18 | Завантажень PDF: 14

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вячеслав Мельник, Олег Поліщук

Переглядів статті: 23 | Завантажень PDF: 8

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Віталій Стойка, Юлія Точиліна

Переглядів статті: 24 | Завантажень PDF: 19

 PDF

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Таліна Хлебнікова, Ольга Темченко, Олена Білінська

Переглядів статті: 42 | Завантажень PDF: 23

 PDF

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Світлана Бреус, Олександр Дудник

Переглядів статті: 18 | Завантажень PDF: 9

 PDF

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Ірина Кривцун

Переглядів статті: 19 | Завантажень PDF: 8

 PDF

СТАЛИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Ігор Соловій, Олександр Адамовський, Іон Дубовіч

Переглядів статті: 34 | Завантажень PDF: 22

 PDF

ФІНАНСУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВИДАТКІВ ЯК БАЗОВА ПЕРЕДУМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Ростислав Буценко

Переглядів статті: 13 | Завантажень PDF: 4

 PDF

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

ОБЛІК ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Марія Бардадим, Наталія Свічкарь

Переглядів статті: 47 | Завантажень PDF: 33

 PDF

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА ДЛЯ ПОТРЕБ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Марія Шульган

Переглядів статті: 29 | Завантажень PDF: 16

 PDF

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ: ОБЛІКОВІ ПРАВИЛА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Тетяна Шепель, Анастасія Баран

Переглядів статті: 26 | Завантажень PDF: 23

 PDF

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

Вячеслав Івата, Олена Погорелова, Світлана Бурлан

Переглядів статті: 33 | Завантажень PDF: 15

 PDF (English)

ПРОГНОЗУВАННЯ ВЕЛИЧИНИ ДОХОДУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Леонід Прокопович

Переглядів статті: 28 | Завантажень PDF: 16

 PDF

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СТАНІ

Оксана Романькова

Переглядів статті: 29 | Завантажень PDF: 27

 PDF

ВИКОРИСТАННЯ ФУНКЦІЙ EXCEL В АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ТА В ЕКОНОМІЧНІЙ АНАЛІТИЦІ

Тетяна Талах, Валентин Талах

Переглядів статті: 32 | Завантажень PDF: 44

 PDF

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

Тетяна Музиченко, Юлія Кулик

Переглядів статті: 22 | Завантажень PDF: 13

 PDF

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Наталія Здирко, Яна Іщенко

Переглядів статті: 18 | Завантажень PDF: 4

 PDF

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

РИНОК КРИПТОАКТИВІВ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОСТІ

Василь Ерастов, Генріх Гудзь

Переглядів статті: 107 | Завантажень PDF: 96

 PDF

РОБОТА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Юлія Заволока, Олена Кузьменко, Валентин Кузьменко

Переглядів статті: 79 | Завантажень PDF: 151

 PDF

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Оксана Лобова, Марія Москалюк

Переглядів статті: 60 | Завантажень PDF: 47

 PDF

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Ельміра Гатаулліна

Переглядів статті: 39 | Завантажень PDF: 35

 PDF

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Юлія Негода, Інна Новак

Переглядів статті: 33 | Завантажень PDF: 24

 PDF

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ – ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ольга Кошилова, Юлія Пічугіна, Катерина Гончар

Переглядів статті: 42 | Завантажень PDF: 23

 PDF

ФІНАНСОВІ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ЗАХОДИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ОПОРНИХ ШКІЛ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Галина Матвієнко, Володимир Мирошніченко

Переглядів статті: 30 | Завантажень PDF: 17

 PDF

КІБЕРЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА В УМОВАХ ВІЙНИ

Ірина Гончаренко

Переглядів статті: 21 | Завантажень PDF: 9

 PDF

ESG-СТРАТЕГІЯ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В БАНКАХ

Оксана Вовченко

Переглядів статті: 24 | Завантажень PDF: 10

 PDF

УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗА КРИЗОВИХ УМОВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Павло Налутка, Роман Мицишин

Переглядів статті: 46 | Завантажень PDF: 29

 PDF

ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА МОТИВАЦІЮ ТА ЗАЛУЧЕНІСТЬ КОЛЕКТИВУ

Євген Крикавський, Катерина Калинець

Переглядів статті: 40 | Завантажень PDF: 33

 PDF

СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Тетяна Сазонова, Максим Шарлай

Переглядів статті: 33 | Завантажень PDF: 27

 PDF

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Олександра Ковальчук, Вікторія Кравченко, Роман Качмар

Переглядів статті: 44 | Завантажень PDF: 45

 PDF

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ганна Середа, Каріна Паламарчук

Переглядів статті: 53 | Завантажень PDF: 37

 PDF

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Віра Бутенко, Микола Байдацький

Переглядів статті: 33 | Завантажень PDF: 19

 PDF

БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНА ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ПОРТФЕЛЯ РЕАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Ольга Гіріна, Владислав Івченко

Переглядів статті: 23 | Завантажень PDF: 14

 PDF

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДІВ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Андрій Завербний, Любов Залізна, Олександр Жук

Переглядів статті: 35 | Завантажень PDF: 22

 PDF

ОЦІНКА БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ КОНКУРЕНТНОГО АНАЛІЗУ

Світлана Пустовгар, Тетяна Муханова

Переглядів статті: 31 | Завантажень PDF: 33

 PDF

ЛОГІСТИЧНІ СТРАТЕГІЇ В ТОРГІВЛІ: РІЗНОВИДИ, МЕТОДИ ВИБОРУ, ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ ЗА УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Галина П'ятницька, Марина Шевчун

Переглядів статті: 36 | Завантажень PDF: 30

 PDF

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА НАЦІОНАЛЬНУ ТА ГЛОБАЛЬНУ ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ

Римма Агакерімова

Переглядів статті: 49 | Завантажень PDF: 31

 PDF

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Марта Злотнік

Переглядів статті: 21 | Завантажень PDF: 17

 PDF (English)

СТРАТЕГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ірина Танасюк, Світлана Кіршо

Переглядів статті: 16 | Завантажень PDF: 13

 PDF

ПОШУК ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИМУШЕНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Вікторія Щербаченко, Станіслав Котенко, Поліна Гнілокозова

Переглядів статті: 36 | Завантажень PDF: 10

 PDF (English)

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РЕЛОКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Володимир Мережко, Галина Іванченко

Переглядів статті: 17 | Завантажень PDF: 11

 PDF

МАРКЕТИНГ

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ KANBAN ТА SCRUM ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ AGILE-МАРКЕТИНГУ

Ганна Радченко, Тетяна Левковська, Аліна Соболева

Переглядів статті: 45 | Завантажень PDF: 33

 PDF

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Олена Сичова, Наталія Осипенко, Тетяна Петрішина

Переглядів статті: 49 | Завантажень PDF: 39

 PDF

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Світлана Гринкевич, Мар'яна Когут, Максим Станкевич

Переглядів статті: 21 | Завантажень PDF: 12

 PDF

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ОЦІНКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ІНСТИТУТ СІМЕЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Євгеній Лісений, Лоліта Вінниченко

Переглядів статті: 19 | Завантажень PDF: 5

 PDF

DIGITAL-МАРКЕТИНГ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Світлана Обіход, Микола Матвеев, Володимир Бойко

Переглядів статті: 27 | Завантажень PDF: 18

 PDF

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ДІАГНОСТИКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

Сергій Кириченко, Віталій Забіяка

Переглядів статті: 19 | Завантажень PDF: 19

 PDF

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тетяна Гринько, Тетяна Гвініашвілі, Мар'яна Каліберда

Переглядів статті: 34 | Завантажень PDF: 13

 PDF

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ В САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ТА РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСАХ УКРАЇНИ

Анджела Д'яконова, Тетяна Стрікаленко, Каріна Жовтяк

Переглядів статті: 39 | Завантажень PDF: 43

 PDF

УДОСКОНАЛЕННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Марина Рябенська

Переглядів статті: 16 | Завантажень PDF: 9

 PDF

ТУРИЗМ

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМОЗНАВСТВА

Віктор Сайчук, Іван Дудник, Валерій Пестушко

Переглядів статті: 52 | Завантажень PDF: 48

 PDF

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Денис Морозов, Світлана Домашенко, Тетяна Каптюх

Переглядів статті: 55 | Завантажень PDF: 42

 PDF

РОЗВИТОК НАУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 ТУРИЗМ У НАЦІОНАЛЬНОМУ АВІАЦІЙНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Сергій Фокін, Віктор Сайчук, Валентина Кучеренко

Переглядів статті: 21 | Завантажень PDF: 14

 PDF

СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ТУРИЗМ ЯК СИСТЕМА КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

Олена Васильєва, Світлана Домашенко, Тетяна Каптюх

Переглядів статті: 39 | Завантажень PDF: 24

 PDF

ВИННИЙ ТУРИЗМ ЧИЛІ: СУЧАСНИЙ СТАН, РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТІВ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Марина Бут, Сергій Фокін, Валентина Кучеренко

Переглядів статті: 17 | Завантажень PDF: 9

 PDF

ТУРИСТИЧНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: АНАЛІЗ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Андрій Олійник, Данііл Діченко

Переглядів статті: 27 | Завантажень PDF: 22

 PDF

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ТУРИСТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Леся Слатвінська, Оксана Збиранник

Переглядів статті: 19 | Завантажень PDF: 15

 PDF

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Михайло Дубель, Марія Гоцуляк, Ірина Біла

Переглядів статті: 82 | Завантажень PDF: 56

 PDF (English)

АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Віталій Оліховський

Переглядів статті: 69 | Завантажень PDF: 53

 PDF

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І УЧАСТЬ У НИХ ЄС

Леся Сай, Вікторія Назаренко, Андрій Осередчук

Переглядів статті: 38 | Завантажень PDF: 29

 PDF

СЕКТОРАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ

Тетяна Домбровська

Переглядів статті: 32 | Завантажень PDF: 11

 PDF

СУЧАСНИЙ СТАН СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ЗБРОЄЮ

Ростислав Ботвінов, Іван Бережнюк, Ганна Богородицька

Переглядів статті: 27 | Завантажень PDF: 17

 PDF

СВІТОВИЙ РИНОК ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Ірина Дернова

Переглядів статті: 37 | Завантажень PDF: 35

 PDF

МІЖНАРОДНІ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ «СУСПІЛЬСТВА 5.0»

Катерина Величко, Галина Тимохова, Ганна Євтушенко

Переглядів статті: 30 | Завантажень PDF: 30

 PDF

АНАЛІЗ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІКИ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ганна Нямецук, Олена Галушко

Переглядів статті: 19 | Завантажень PDF: 9

 PDF

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-86>

УДК 657.471:631.147

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

ORGANIZATIONAL FUNDAMENTALS OF BUILDING A FARM PRODUCTION COST ACCOUNTING SYSTEM

Здирко Наталія Григорівнадоктор економічних наук, професор,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5968-3502>**Іщенко Яна Петрівна**кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6819-5997>**Zdyrko Nataliya, Ishchenko Yana**
Vinnytsia National Agrarian University

Публікація присвячена вирішенню проблем побудови системного обліку витрат виробництва в фермерських господарствах. Встановлено, що в сучасних умовах господарювання, для забезпечення управлінських функцій, фермери надають перевагу оперативній, несистемній інформації, що погіршує якість управління. Виокремлено організаційні складові системи обліку витрат фермерського господарства. Серед них формування облікової політики щодо витрат, формування номенклатури об'єктів обліку витрат, організація документування виробничих процесів, формування робочого плану рахунків, номенклатури статей обліку витрат. У зв'язку з цим обґрунтовано структуру розділу «Рахунки обліку витрат» робочого плану рахунків фермерського господарства, підходи до формування номенклатури статей обліку витрат з врахуванням специфічних витрат, склад яких не визначено нормативними актами та методичними рекомендаціями.

Ключові слова: фермерське господарство, витрати, облік, виробництво, документування, статті витрат.

The publication is dedicated to solving the problems of building a system accounting of production costs in farms. In Ukraine, despite the difficult conditions of conducting business, the functioning of farms became the basis for ensuring food security in the conditions of war. Today, more than 40,000 farms operate in our country. Small and medium-sized agricultural producers produce more than 80% of agricultural products, of which about 30% is used for the domestic market and 70% is exported. The effective operation of farms is the key to providing food not only to the civilian population, but also to the Armed Forces of Ukraine. The key factor of effective activity is cost optimization, which is an extremely difficult task in modern business conditions. In-depth research is needed on the issue of systematic cost accounting of farms, because today's practice of their activity is formed in the conditions of globalization and integration processes and under the influence of challenges caused by full-scale military aggression. Due to the lack of methodical developments, business entities are forced to independently search and make decisions regarding methodical techniques for displaying specific business operations, and first of all expenses that previously did not occur and were not reflected in accounting. Therefore, the development and implementation of cost accounting methods that correspond to the current state of functioning of the economic environment of Ukraine are important and particularly relevant today. It was established that in modern farming conditions, to ensure management functions, farmers prefer operational, unsystematic information, which worsens the quality of management. The organizational components of the farm cost accounting system are singled out. Among them are the formation of an accounting policy regarding costs, the formation of a nomenclature of cost accounting objects, the organization of documentation of production processes, the formation of a working plan of accounts, and the nomenclature of cost accounting items. In this regard, the structure of the "Cost accounting accounts" section of the working plan of farm accounts, approaches to the formation of the nomenclature of cost accounting articles, taking into account specific costs, the composition of which is not defined by regulatory acts and methodological recommendations, are substantiated.

Keywords: farming, costs, accounting, production, documentation, cost items.

Постановка проблеми. З початком повномасштабної війни сільськогосподарські підприємства і, передусім, суб'єкти малого бізнесу, зокрема фермерські господарства зазнають колосальних втрат. Виклики, які постають перед фермерами сьогодні, це втрати майна, продукції, замінування територій, зламана логістика, зростання цін на виробничі ресурси, мобілізація працівників. І це лише невеликий перелік нинішніх проблем сільськогосподарських товаровиробників. Незважаючи на складні умови провадження бізнесу, функціонування фермерських господарств стало основою забезпечення продовольчої безпеки країни.

На сьогодні в нашій державі працює більше 40 тис. фермерських господарств. Дрібні та середні сільськогосподарські товаровиробники виготовляють понад 80% аграрної продукції, з якої до 30% використовується для внутрішнього ринку і до 70% іде на експорт [1].

Відтак, ефективна діяльність фермерських господарств є запорукою забезпечення продовольством не лише цивільного населення, а й Збройних сил України. А ключовим фактором ефективної діяльності є оптимізація витрат діяльності, що є надзвичайно складним завданням в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у напрямку облікового забезпечення управління фермерськими господарствами висвітлені в роботах таких вчених, як О. А. Подолячук, Н. І. Коваль, Н. М. Гудзенко [2], Л. В. Коваль [3]. Методику обліку витрат, як ключового фактора формування фінансових результатів розглядали Я. П. Іщенко, О.С. Мельник [4] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на глибокі дослідження науковців різних аспектів теорії, методики та практики обліку витрат, питання облікового забезпечення управління витратами потребують додаткового дослідження в контексті врахування сьогодишньої специфіки умов господарювання фермерських господарств. Подальших поглиблених досліджень потребують питання системного обліку витрат фермерських господарств, оскільки сьогодишня практика їх діяльності, сформована в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів та під впливом викликів, зумовлених повномасштабною воєнною агресією. Через брак методичних розробок, суб'єкти господарювання вимушені самостійно шукати та приймати рішення щодо методичних прийо-

мів відображення специфічних господарських операцій, і насамперед витрат, які раніше не відбувались та не відображались в обліку. Тому сьогодні важливими і особливо актуальними є розробка та впровадження методики обліку витрат, що відповідає сучасному стану функціонування економічного середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження проблем побудови системного обліку витрат виробництва в фермерських господарствах, а також надання рекомендацій щодо шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поряд із іншими організаційно-правовими формами господарювання у сільському господарстві, фермерські господарства на сьогодні стали рівноправними гравцями на аграрному ринку. В Україні станом на 1 січня 2022 року було зареєстровано 48,86 тис. фермерських господарств, у порівнянні із 47,8 тис. господарств на аналогічну дату 2021 року. Тенденція до зростання кількості фермерських господарств в Україні тривала з 2016 року (рис. 1).

За результатами опитування фермерів з усіх регіонів України, що було проведене Міжнародною маркетинговою групою, за підтримки Help-Ukraine та у співпраці з Українською Радою Бізнесу, можна зауважити, що більшість опитаних фермерів позитивно сьогодні оцінюють стан свого бізнесу попри наявні труднощі.

Так, оцінку «задовільно» надало 50% фермерів, а 21,25% – «добре». Їх основним викликом є стабілізація та утримання показників діяльності на поточному рівні. Серед основних проблем фермери назвали:

- недостатність кваліфікованих працівників;
- слабкий захист прав власності та рейдерство;
- проблеми у розрахунках із торговими мережами;
- ризики, пов'язані із можливістю відключення електроенергії;
- непередбачувані дії держави, постійні зміни законодавства [6].

Майже половина (46%) опитаних фермерів сьогодні зосереджена на стабілізації показників діяльності на поточному їх рівні. Тим не менш, 26,5% націлено на зростання поточного напрямку діяльності (рис. 2).

Серед ключових, потенційно необхідних реформ та змін у законодавстві фермери вважають найбільш пріоритетними наступні:

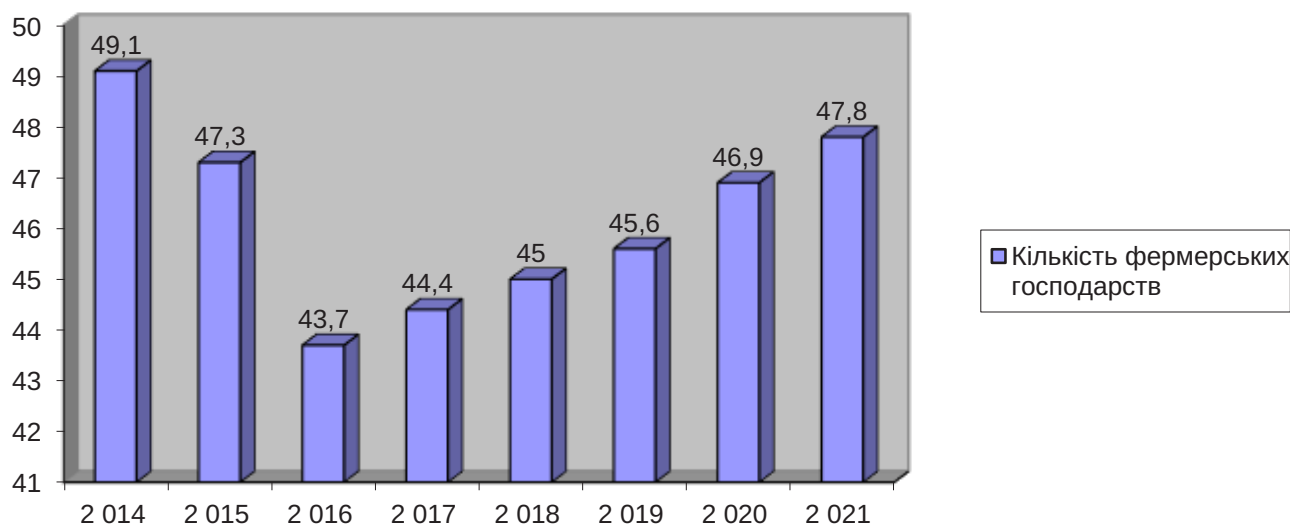

Рис. 1. Динаміка формування фермерських господарств в Україні, тис. одиниць
Джерело: сформовано авторами на основі [5]

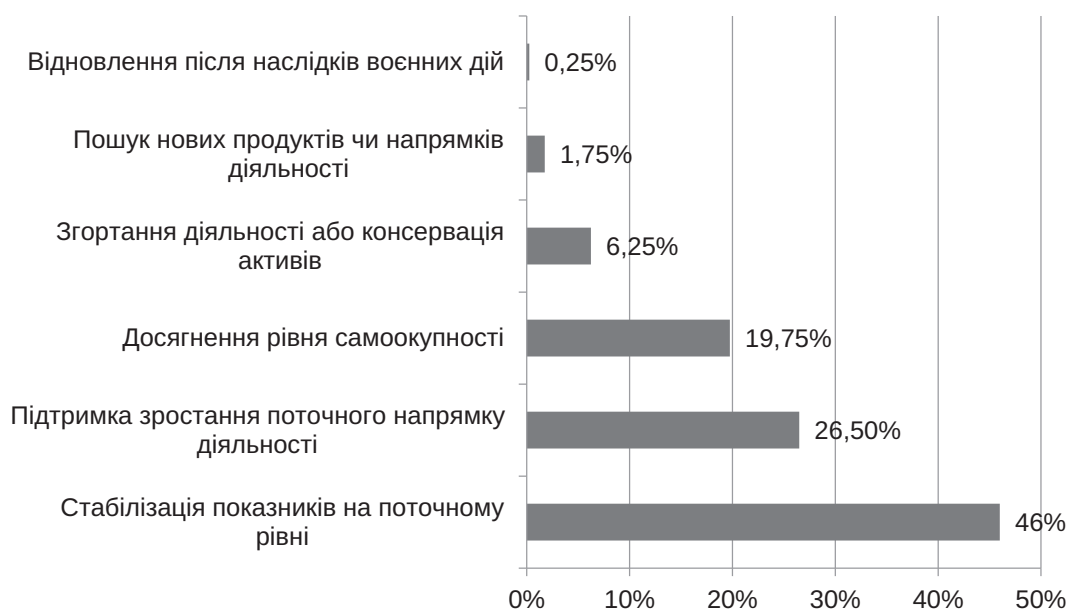

Рис. 2. Пріоритетні цілі фермерських господарств у 2023 р.
Джерело: сформовано авторами на основі [6]

- протягом дії воєнного стану позбавити фермерів необхідності сплачувати єдиний податок 4 групи;
- вирішення проблеми із блокуванням податкових накладних - повернення презумпції невинуватості платника, автоматичне розблокування накладних через певний термін;
- відтермінувати запровадження мінімального податкового навантаження на 1 гектар;
- продовження безмитного режиму з ЄС;
- податкова реформа – зниження сукупного податкового навантаження на фонд

оплати праці до цільового показника 25% (сукупно) [6].

80% фермерів потребують допомоги в різних її форматах. І це не лише фінансова допомога. Фермери шукають консультаційних порад від експертів в таких питаннях, як фінанси та інвестиції, облік та планування, постачання та збут. Науковці факультету обліку та аудиту Вінницького національного аграрного університету в рамках виконання госпдоговірних та ініціативних наукових тематик співпрацюють з фермерами в межах предметної області їхніх досліджень.

Перед фермерськими господарствами постало складне завдання переорієнтації свого бізнесу, з одного боку, відповідно до потреб держави та вимог воєнного стану, з іншого – для забезпечення ефективної діяльності у складних умовах сьогодення. Ефективність прийнятих управлінських рішень багато в чому залежить від якості інформаційного забезпечення менеджменту, основою якого є інформація бухгалтерського обліку.

Формування інформаційної системи з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень та визначення напрямів стратегічного розвитку підприємства в майбутньому є одним із ключових моментів управління. Система управління витратами – це комплексний об'єкт управління, що складається з окремих сегментів, кожен з яких може виступати відокремленим об'єктом управління. Метою управління витратами є оптимізація використання виробничих ресурсів.

Поняття інформаційного забезпечення управління ширше, ніж поняття облікового забезпечення управління. Інформаційна система менеджменту, крім облікової інформації, включає базову, аналітичну та іншу (рис. 3).

Як показує дослідження, управління фермерським господарством, на практиці здебільшого, орієнтується на оперативну інформацію, яка отримується за допомогою телефонного зв'язку та таких за стосунків для

обміну інформацією, як Viber, Telegram тощо. Часто фермери ігнорують та не розуміють важливість повноцінної організації системи бухгалтерського обліку, яка є основою інформаційної системи, оскільки відображає стан об'єктів управління і надає інформацію для інших інформаційних підсистем.

Організація облікового забезпечення управління витратами є складовою частиною облікового процесу, а також охоплює усі бізнес-процеси фермерського господарства (постачання, виробництво, логістика, реалізація тощо). Тому її слід розглядати як частину організації основних бізнес-процесів і як частину облікового процесу.

Бізнес-процес ми розуміємо як послідовність дій, які виконуються його учасниками для досягнення певних цілей. Як правило, регламент будь-якого бізнес-процесу на підприємстві являє собою його схему і опис. Опис бізнес-процесу включає: політику процесу, зміст процесу, визначення контролів у процесі, основні документи в процесі, процедури, додатки. Схема (логіка) бізнес-процесу являє собою взаємозв'язок і послідовність обходу точок маршруту, умовні переходи, вихідні документи тощо, наочно описується у вигляді карти маршруту (схеми). За схемою має бути видно, де і ким формуються завдання, який шлях і за допомогою яких виконавців проходять процедури вирішення завдань до досягнення результату, де здійснюються ключові

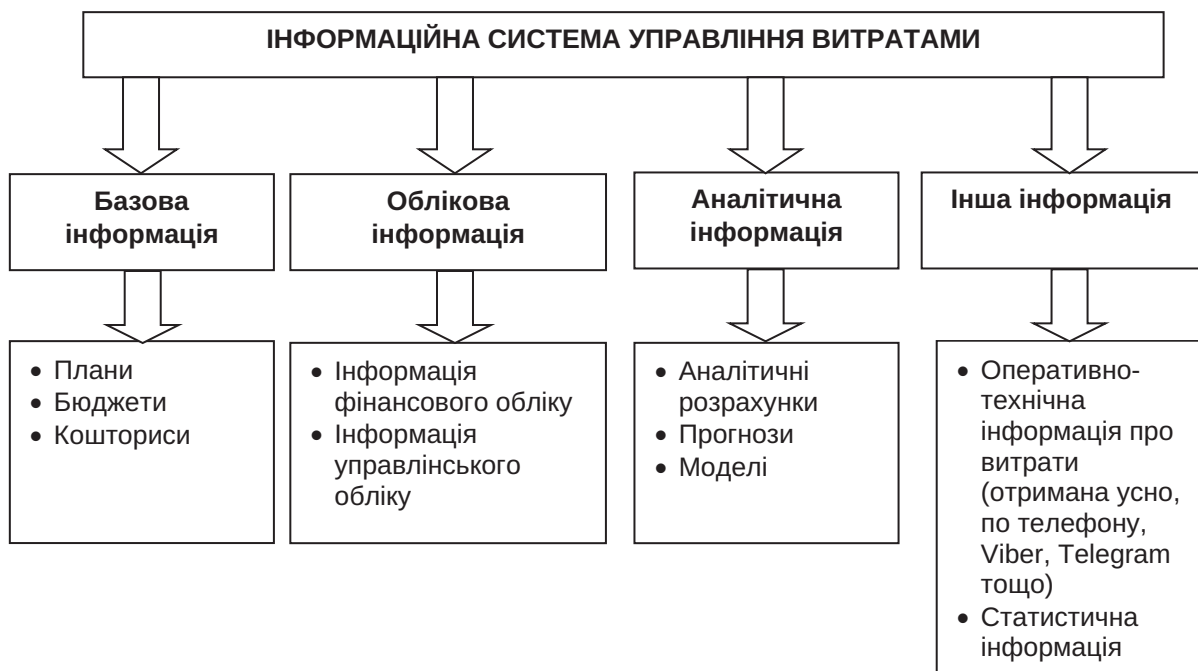

Рис. 3. Структура інформаційного забезпечення управління витратами

Джерело: сформовано авторами на основі [9]

контролі. Як бачимо, і в описі і в схемі бізнес-процесу фігурують документи.

Кожний документ, що прийматиме участь в процесі має бути детально продуманий та змодельований. Насамперед визначаються контрольні точки маршруту в процесі, де формуються чи з'являються документи та перелік документів. Із загального переліку документів виділяються документи зовнішні (ті які поступають на підприємство від інших осіб) та внутрішні (ті які формуються підприємством). Стосовно всіх документів слід визначити систему контролів і погоджень, а також визначити які з документів можуть формуватися і погоджуватися в системі (в програмному забезпеченні) і які документи потребують ручного погодження. З метою підвищення ефективності процесу та інформаційного забезпечення управління витратами максимальна кількість документів має погоджуватися в системі. Адже використання сучасних інформаційних технологій дає можливість організації електронного документообороту.

В комплексі, із визначенням переліку документів, необхідно здійснювати формування змістовної частини кожного документу. За умови такого комплексного підходу первинний документ виконуватиме контрольну та інформаційну функції, що забезпечуватиме ефективно управління витратами (рис. 4).

Реалізація контрольної функції забезпечується шляхом ініціювання операції, її дозволу,

постановки завдання, контролю за його виконанням і фіксування факту здійснення операції та результатів виконання завдання.

Реалізація інформаційної функції забезпечується шляхом включення до змістовної частини документу усієї необхідної інформації, з виділенням її ознак за напрямками подальшого використання. Виділення ознак інформації за напрямками використання дає можливість здійснювати групування інформації для різних рівнів і напрямів використання, у різних розрізах для формування звітних і аналітичних форм.

Залежно від розміру фермерського господарства, кваліфікації персоналу, щодо забезпечення облікової функції, технічного та програмного забезпечення, бухгалтерський облік може здійснюватись з використанням простої, спрощеної чи загальноприйнятої форми обліку. При цьому, якщо використовується спрощена чи загальна форма, фермерське господарство має визначитись із структурою робочого плану рахунків, що використовуватиметься. Структура робочого плану рахунків має забезпечити фіксацію інформації, за якою в подальшому здійснюється моніторинг, контроль, аналіз з метою управління. Це досягається шляхом групування інформації, зокрема про витрати, в необхідних для управління аналітичних зрізах. Для цього в робочий план рахунків вводяться додаткові субрахунки, нестандартні рахунки, аналі-

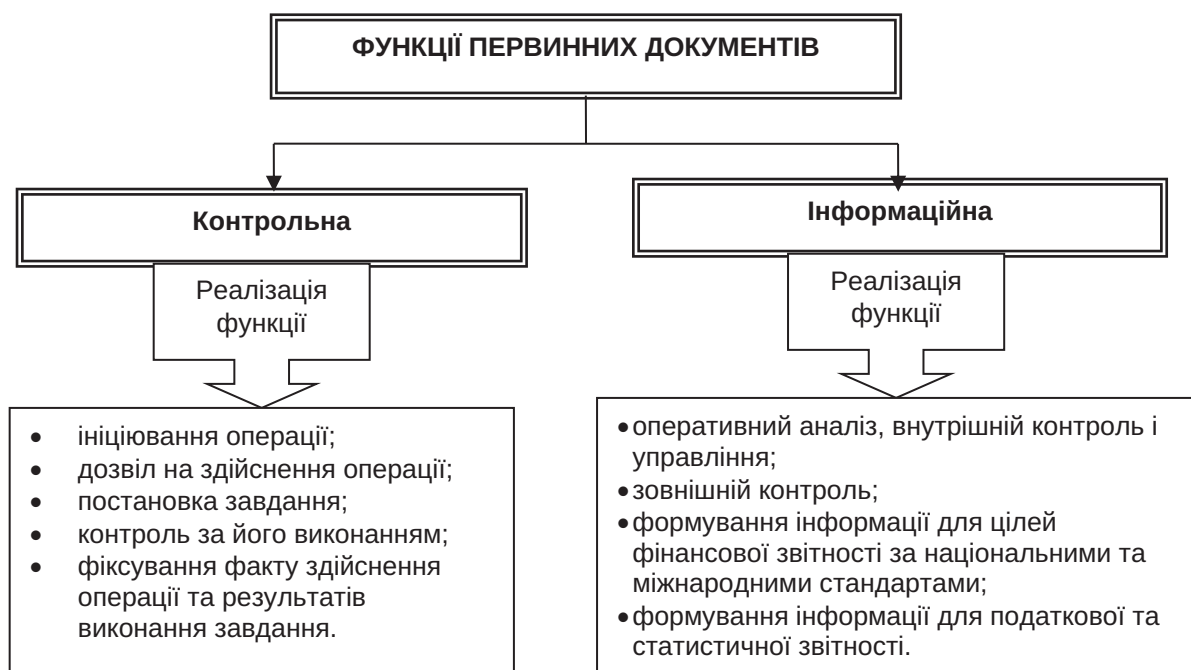

Рис. 4. Функції первинних документів в управлінні витратами виробництва

Джерело: власна розробка авторів

тичні рахунки та додаткові ознаки аналітики. З іншого боку, деякі, передбачені типовим Планом рахунків, рахунки можуть не вводитись в робочий план рахунків, як такі, що не несуть інформаційного навантаження для управління фермерським господарством.

Так, наприклад, в пропонованому нами розділі «Рахунки обліку витрат» робочого плану рахунків (табл. 1), виділяються необхідні субрахунки (в т.ч. і специфічні для того чи іншого фермерського господарства), аналітичні рахунки, за якими буде здійснюватись групування витрат для потреб менеджменту

самого цього господарства, додаткові ознаки аналітики (які ще більше враховують особливості бізнес-процесів) та наводиться опис витрат.

Наприклад, для фермерського господарства, яке займається виробництвом органічної продукції, доцільно ввести такі специфічні субрахунки, як «неорганічне рослинництво», «рослинництво перехідного періоду», «органічне рослинництво».

Така детальна структура робочого плану рахунків, що враховує як типові для підприємства операції, так і нестандартні ситуації,

Таблиця 1

Структура розділу «Рахунки обліку витрат» робочого плану рахунків фермерського господарства (фрагмент)

Назва рахунку	Код рахунку	Аналітика	Додаткові ознаки аналітики	Опис витрат
Витрати операційної діяльності				
Виробництво	23			
Рослинництво	231	роки виробництва; культури (групи культур); поля; статті витрат	змінні чи постійні; орендодавець; процеси; стадії збору урожаю тощо	Матеріальні витрати, витрати на оплату праці виробничих працівників рослинництва, інші прямі виробничі витрати, розподілені витрати допоміжних виробництв, розподілені загальновиробничі витрати
Тваринництво	232	види виробництв; групи тварин; підрозділи; статті витрат	змінні чи постійні; окремі ферми; виробничі групи; статево-вікові групи тварин тощо	Матеріальні витрати, витрати на оплату праці виробничих працівників тваринництва, інші прямі виробничі витрати, розподілені витрати допоміжних виробництв, розподілені загальновиробничі витрати
Промислові виробництва	233	види виробництв; статті витрат	змінні чи постійні; підрозділи; переділи; замовлення тощо	Матеріальні витрати, витрати на оплату праці виробничих працівників промислових виробництв (переробних цехів, пунктів забою тварин, млинів тощо), інші прямі виробничі витрати, розподілені витрати допоміжних виробництв, розподілені загальновиробничі витрати
Допоміжні виробництва	234	види виробництв; статті витрат	змінні чи постійні; підрозділи; замовлення тощо	Витрати на допоміжні виробництва, що обслуговують основну діяльність (ремонтні майстерні, автопарк, тепло-, водо-, електропостачання, гужовий транспорт тощо) у розрізі статей витрат з подальшим розподілом на об'єкти витрат основної діяльності

Джерело: власна розробка авторів

дозволить уникнути проблем в процесі реєстрації та групування витрат, а керівнику отримати співставну, в необхідних для управління аналітичних зрізах інформацію.

Аналітичні зрізи обліку повинні бути структуровані і закріплені в довідниках і класифікаторах. Це можуть бути довідник номенклатури об'єктів обліку витрат, довідник статей витрат.

При розробці довідників статей витрат необхідно не тільки грамотно сформулювати їх структуру, але також дати вичерпні характеристики складу кожної статті. Особливо це стосується специфічних витрат, склад яких не визначено нормативними актами та методичними рекомендаціями. Наприклад, це стосується постатейного обліку органічного виробництва. Адже законодавчі обмеження щодо органічного виробництва обумовлюють особливо детальну організацію обліку витрат насіння, посадкового матеріалу, засобів

захисту рослин і тварин, добрив для забезпечення ефективного контролю за процесом виробництва та дотриманням законодавства. Відповідно, фермерським господарствам-операторам органічного виробництва слід сформулювати розширену номенклатуру статей витрат, які стосуються використання цих матеріальних цінностей (табл. 2).

Запропонований підхід до формування системи постатейного обліку дасть можливість врахувати організаційну та виробничу специфіку кожного фермерського господарства при побудові системи обліку виробничих витрат.

Висновки. В результаті дослідження визначено, що система управління витратами включає в себе кілька підсистем. Основою інформаційної підсистеми є підсистема обліку витрат. Виокремлено організаційні складові системи обліку витрат фермерського госпо-

Таблиця 2

**Пропонована номенклатура статей обліку витрат
для фермерського господарства-оператора органічного виробництва**

Статті обліку витрат	
1	2
Традиційне виробництво (примірний перелік за Методичними рекомендаціями № 132 від 18.05.2001)	Органічне виробництво (запропоновано автором)
Витрати на оплату праці	Витрати на оплату праці
Насіння та посадковий матеріал	Насіння та посадковий матеріал: – покупні органічні; – вирощені в перехідний період; – вирощені в умовах органічного виробництва; – інші
Паливо та мастильні матеріали	Паливо та мастильні матеріали
Добрива	Добрива: – добрива, меліоранти, мікробіологічного, рослинного чи тваринного походження; – інші речовини, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів та урожайності сільськогосподарських культур, які розщеплюються біологічно; – добрива і речовини для покращення ґрунту що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва у гранично допустимих кількостях; – інші.
Засоби захисту рослин та тварин	Засоби захисту рослин та тварин: - органічні засоби захисту рослин та тварин; неорганічних засоби захисту рослин та тварин, регулятори росту внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва; – інші.

Продовження Таблиці 2

1	2
Корми	Корми: – вироблені з органічних кормових матеріалів з використанням переважно біологічних, механічних та фізичних методів виробництва; – вміст у кормі не більше одного інгредієнта сільськогосподарського походження, виробленого у перехідний період; – придбані (що відповідають вимогам органічного виробництва); – інші.
Сировина та матеріали	Сировина та матеріали: - сировина та матеріали, що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва; - сировина та матеріали, що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва у гранично допустимих кількостях; - інші.
Роботи та послуги	Роботи та послуги
Витрати на ремонт необоротних активів	Витрати на ремонт необоротних активів
Інші витрати на утримання основних засобів	Інші витрати на утримання основних засобів
Інші витрати	Інші витрати
Непродуктивні витрати (в обліку)	Непродуктивні витрати (в обліку)
Загальновиробничі витрати	Загальновиробничі витрати

Джерело: сформовано авторами на основі [10; 11]

дарства. Зважаючи на особливості організації бізнес-процесів фермерських господарств, сформульовано функції первинних документів в управлінні виробництвом. Для забезпечення ефективного управління витратами виробництва обґрунтовано необхідність формування системи документального забезпечення, що адаптована до бізнес-процесів

конкретного фермерського господарства. Обґрунтовано структуру розділу «Рахунки обліку витрат» робочого плану рахунків фермерського господарства та підходи до формування номенклатури статей обліку витрат з врахуванням специфічних витрат, склад яких не визначено нормативними актами та методичними рекомендаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. У Мінагрополітики розповіли, скільки фермерських господарств діє в Україні під час війни. URL: <https://agropolit.com/news/24225-u-minagropolitiki-rozpovili-skilki-fermerskih-gospodarstv-diye-v-ukrayini-pid-chas-viyuni>.
2. Подоляничук О. А., Коваль Н. І., Гудзенко Н. М. Облік в фермерських господарствах : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 374 с.
3. Коваль Л. В. Особливості формування облікової політики у фермерських господарствах. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 113–123.
4. Іщенко Я. П., Мельник О. С. Правове забезпечення обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в Україні. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 8. С. 120–130.
5. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Висновок за результатами опитування фермерів в Україні Українською Радою Бізнесу у співпраці з Help – Hilfe zur Selbsthilfe в Україні за фінансової підтримки Aktion Deutschland Hift. URL: https://urb.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Farmers_Help_Final_06.03.pdf.

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
8. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.
9. Іщенко Я.П. Облікове забезпечення управління витратами у сільському господарстві. Монографія. Вінниця : Вид-во ПП «ТД «Едельвейс і К», 2011. 276 с.
10. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>.
11. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01>.

REFERENCES:

1. Zdyrko, N. H., & Drymanova, L. M. (2022). Klasyfikatsiia ta otsinka produktsii lisivnytstva dlia potreb bukhhalterskoho obliku [Classification and assessment of forestry products for accounting purposes]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 11–12, 26–31. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.11—12.26> [in Ukrainian].
2. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. Retrieved from: <https://www.fao.org/home/en>.
2. Publichnyi zvit Holovy Derzhavnoho ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy za 2022 [Public report of the Head of the State Forest Resources Agency of Ukraine for 2022]. Retrieved from: https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/publich_zvit/publichnii-zvit-za-2022.pdf.
3. Eurostat. Retrieved from: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/for_area/default/table?lang=en.
4. Ofitsiynyi sait Derzhavnoho ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy [Official website of the State Agency of Forest Resources of Ukraine]. Retrieved from: <https://forest.gov.ua>.
5. Proekt FAO: Dorozhnia karta lisovoho hospodarstva Ukrainy [FAO Project: Forestry Road Map of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.openforest.org.ua/228808>.
6. Lisovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 3852-XII [Forest Code of Ukraine: Law of Ukraine № 3852-XII]. (January 21, 1994). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>.
7. Zamula, I. V., Tanasiieva, M. M., & Shavurska, O. V. (2021). *Bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt lisovykh resursiv i vytrat na yikh vidtvorennia ta vykorystannia* [Accounting, analysis and audit of forest resources and costs for their reproduction and use]. Zhytomyr: DU “Zhytomyrska politekhnik”. [in Ukrainian]
8. Ahroporadnyk «Pervynni dokumenty v ahrosektori» [Agricultural adviser “Primary documents in the agricultural sector”]. Retrieved from: <https://uteka.ua/ua/publication/grosbuhagro2021-38-pervynni-dokumenty-v-ahrosetori-170-agrosovetchik-pervichnye-dokumenty-v-agrosetore>.
9. Pro bukhhalterskyi oblik i finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy № 996-XIV [On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine № 996-XIV]. (July 16, 1999). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
10. Instruksiiia z vedennia elektronnoho obliku derevyny: Nakaz Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy № 621 [Instructions for keeping electronic records of wood: Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine № 621]. (September 27, 2021). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1343-21#Text>.
11. Storozhuk, T. M., & Druzhynska, N. S. (2015). Nederevni lisovi resursy [Non-timber forest resources]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management*, 10, 260–263. Retrieved from: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10-2015/58.pdf>.